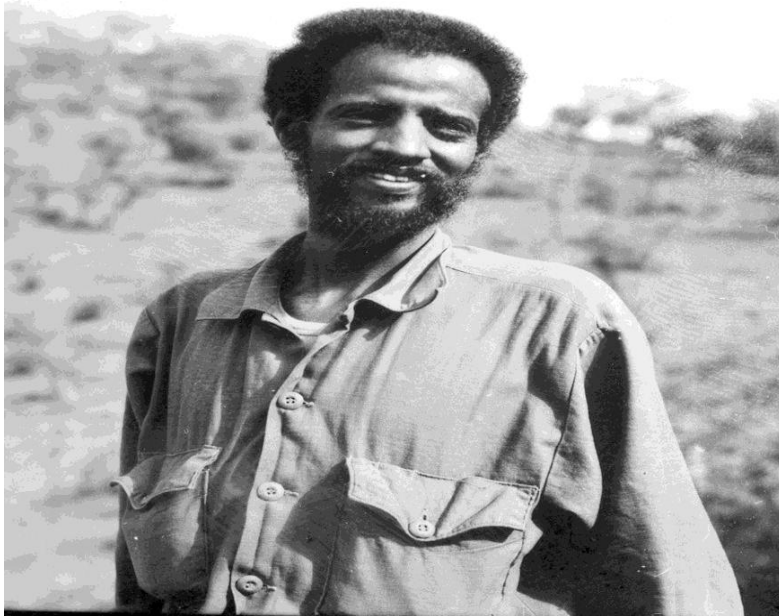

**ዝኽሪ 40 ዓመት ሻዱሻይ ወተሃደራዊ ወራር
ኢትዮጵያ ወፍሪ “ቀይሕ-ኮኸብ”**

1982 — 2022

ሰኑይ 20 ሰነ ኩሎም አብ ውሽጢ ሃገርን ወጻኢን ዝነበሩ ኤርትራውያን መዓልቲ ናይቶም ንፍርቂ ዘመን ምሉእ ካብ 1961-1991 ከምኡ ድማ ካብ 1998 -2018 ንምእንቲ ናጽነትን ሉአላውነትን ዝወደቁ ሰማእታት ኤርትራ ብረዚን ሃገራዊ መንፈስ አኸቢሮም። ተኸታተልቲ ስርዓታት ኢትዮጵያ አብ ኤርትራ ንክልተ ዕቁዳትን ፈረቓን ማለት ካብ 1967-1991 ናይ ዝባደመ መሬት ፖሊሲ ብምኸታል አብ መብዛሕትኡ ከተማታትን ዓድታትን ኤርትራ ዘስካሕክሕ ጃምላዊ ህልቂት ብምፍጻም፡ ዓድታት አዕንዮም፡ ጥሪት አህሊቆም፡ ዒላታት ሰሚሞም፡ አእዋም አቃጺሎምን ነበርቲ ናይተን ዝተደምሰሳ ዓድታት ድማ ተመዛቢሎም ተሰዲዶምን።

ወተሃደራዊ ስርዓት ኢትዮጵያውን እንተኾነ፡ ብሕብረት ሶቪት ነበር፡ ምብራቕ ጀርመን ነበርን ደቡብ የመን ነበርን ብፋይናንሳዊ ደገፍ ሊብያን እናተሓዘ ውዲታት አህጉራዊ ማሕበረሰብን ስርዓት ሱዳንን ብምምዝማዝ ካብ 1978-1986 አብ ውሽጢ 8 ዓመታት ሸሞንተ ዓበይቲ ወተሃደራዊ ወራራት አካይዱ። አብቲ

ዘካየዶ ወራራት ድማ ኩሉ ዓይነት አጽዋር ናይ ነዊሕ ርሕቀት መዳፍዓት፡ ታንኪታት፡ ድሩዓት፡ ተወንጨፍቲ ሚሳይላት፡ ሚግ 23 ነፈርቲ ኩናት ተጠቂሙ ጥራሕ ዘይኮነ፡ እቲ ጉዳይ ኤርትራ ዘየገድሶ ማሕበረሰብ ዓለም እናረአየን ኣናሰምዐን ከኣ ብኣህጉራዊ ሕጊ ዝተኸልከለ ተባራዲ ናፓልም፡ ፎስፎረስን ቅመማዊ ጋዝን ንምጥቃም ድሕር ኣይበለን።

እምበኣር ሕጂ ብመገዲ መጽሓፍ ሰወእ ተጋዳላይ ኣልአሚን መሓመድ ስዒድ ኣቢልና፡ ነቲ ብ15 ለካቲት 1982 ጀሚሩ ንኣርባዕተ ኣዋርሕ ዝተቀጸለን ብ20 ሰነ 1982 ብዓወት ሰውራ ኤርትራ ዝተደምደመን ኣዝዩ ሓያልን ብርቱዕን ዝነበረ ሻዱሻይ ወተሃደራዊ ወራር ክንርኢ ኢና። ሰውራ ኤርትራ ዝዓበየ ቁጽሪ ሰወኣት 2700 ዝኸፈለሉ እዩ። ስለዚ ከኣ 20 ሰነ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ዓመት መዓልቲ ሰማእታት ኮይና ወግዓዊ ሃገራዊ በዓል ክትከውን ብልክዕ ዝግብኣ እዩ። ምክንያቱ ኣብ ሓባራዊ ዝኸሪ ኤርትራውያን ነባሪ ቦታ ኣለዎ። ከምኡውን እዚ ወራርዚ ካብቲ ቅድሚኡ ዝነበረ ወራራት ዝፍለየሉ መግዛእታዊ ስዓርት ኢትዮጵያ ንሰውራ ኤርትራ ሓንሳብ ንሓዋሩን ንምፍፋእ ክኸእል ምእንቲ ንክልተ ዓመት ምሉእ ኩሉ ዝክኣሎ ወተሃደራዊ ምድላዎት፡ ዝዚፍ ፖለቲካዊ ደገፋት፡ ፋይናንሳዊ ሓገዛት ዝገበረሉ ምጻኑ እዩ። ብመንጽር 13 ሽሕ ተጋደልቲ 120 ሽሕ ሰራዊት ኣኸቲቱ። ከምቲ በሪሁ ዝተራእየ እቲ ኩናት ብኩሉ መዳያት ዝተመዓራረየ ኣይነበረን። እንተኾነ ግን ኣብ ኩናት እቲ ወሳኒ ዓይነት አጽዋር፡ ናይ ሶቪታውያንን ካልኦትን ኣማኸርቲን ክኢላታትን ዘይኮነስ፡ ንኩሉ ክላሲካዊ ሕሳባት ካብ ላዕሊ ክሳብ ታሕቲ ዝልውጥ መንፈሳውን ሞራላውን ሓይሊ፡ ኣቀማምጣ ሜዳ ዓውደ ውግእ ምፍላጥ፡ ህዝባዊ ደገፍ ጀግንነታዊ ጽንዓት፡ ምውናን እስትራቴጂያውን ታክቲካውን ምህዞታት፡ ንምእንቲ ፍትሓዊ ጉዳይን ሓርነት ሃገርን ህዝብን በጃ ምሕላፍ ዝኣመሰሉ ረጃቢታት እዮም።

ኣብዚ ወራርዚ ጀጋኑ ተጋደልቲ መዳርግቲ ዘይርከቦ ጽንዓት ብምርኣይ ንሻዱሻይ ወተሃደራዊ ወራር ብምስዓር፡ ሰውራ ኤርትራ ንምጥፋእ ዝነበረ ውጥን ስርዓት ኢትዮጵያን መሓዝቱን ናብ ፖለቲካውን ወተሃደራውን ሕፍረት ለዊጥዎ። ኣብዚ ወተሃደራዊ ወራርዚ 54 ሽሕ ወተሃደራት ኢትዮጵያ ካብ ወተሃደራዊ ስርሒት ወጺኦም። 1400 ወተሃደራት ድማ ተማሪኹም። 3 MI 24 ዝዓይነተን ነፈርቲ ኩናት ወዲቀን። 28 ታንኪታትን 84 ወተሃደራዊ መካይንን

ዓንደኛው። ተጋደልቲ ኤርትራ 10 ሽሕ ዝተፈላለዩ ዓይነት ኣጽዋርን ወተሃደራዊ ናውቲን ሰሊቦም። ሰወ.እ ተጋዳላይ ኣልኣሚን መሓመድ ሰዒድ ኣብቲ ብ2010 ዝተሓትመ “ኤርትራ መሬታ’ምበር ህዝባ ኣየድልየናን” ዘርእስቱ መጽሓፍ፡ ንሻዱሻይ ወተሃደራዊ ወራር ኢትዮጵያ ብዝርዝር ገለጹዎ ኣሎ።

“ ብኣገላልጻ ኢትዮጵያ ወፍሪ “ቀይሕ ኮሽብ” ብኣገላልጻ ኤርትራ ድማ “ሻዱሻይ ወራር” ተባሂሉ ዝግለጽ ወተሃደራዊ ወራር ኢትዮጵያ፡ ንሰውራ ኤርትራ ሓንሳብ ንሓዋሩን ንምጥፋእ ወተሃደራዊ ስርዓት ኢትዮጵያ ዘካየዱ እቲ ዝግበየ ወራር እዩ። ብኣገላልጻ ኢትዮጵያ ዝተፈላለዩ ቊጠባውን ልምዓታውን ወተሃደራውን ዕላማታት ዘለዎ ወራር ምኻኑ ኣንተ ተገልጸ፡ ብኤርትራ መረዳእታ ግን፡ ሰውራ ኤርትራ ንምቅንጻል ዝተወጠነ ወተሃደራውን ጸጥታውን ወራር ኮይኑ፡ ኣብ ክሊ ወተሃደራዊ ምርጫ ኢትዮጵያ ዝኣቱ እዩ። እዚ ወራር’ዚ ካብቲ ቅድሚኡ ዝተኻየደ ወራራት ብምድላው ይኹን ናይ ወጻኢ ሓገዛት ኣመና ዝተፈልየ እዩ። ቐጥታዊ ወተሃደራዊ ምትእትታው እናግበየ መጸኢ። ሶቪታውያን ከምወተሃደራዊ ኣማኸርቲ ኣብ ኩሉ ደረጃታት ሰራዊት ኢትዮጵያ፡ ኣብ ከበድቲ ኣጽዋር፡ ኣሃዱ ታንኪታት፡ ኣሃዱታት መድፍዕን ጸረ-ነፈርቲን ዝነበሮም ቀጥታዊ ኣመራርሓ ናብ ደረጃተን ኣብ ኤርትራ ዝርከባ ቦጠሎኒታት ወራዱ። ከምኡውን ኣብ ወተሃደራዊ ስርሒታት፡ ውዳባን ምውህሃድን ሻዱሻይ ወራር ንምክያድ ወተሃደራዊ ብፍላይ ከኣ ኣብተን “ብተራራ” ዝፍለግ ክፍላተ ሰራዊታት ኣብ ምድላው ቀንዲ ተዋሳኢቲን መራሕቲን ነይሮም። ወራር ቅድሚ ምጅማሩ፡ ስርዓት ደርግን ማዕከናት ዜናኡን ብዙሕ ዘሚርምሉ። ወተሃደራዊ ህላውኡ ንምድልዳል ብተራራ ክፍላተ ሰራዊታት ዝፍለግ ኣሃዱታት ናብ ኤርትራ ልኢኹ።

ወተሃደራዊ ኣሃዱታቱ ኣብ ባይታ ንምስልጣን ክፍለ-ሰራዊት 18 ኣብ ትግራይ ብምልኣኽ ነቲ ህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ ዝነበሮ ከባቢታት ተቆጻጸሩዎ። ክፍለ-ሰራዊት 19 ከኣ ኣብ ጐላጉል ኦጋዴን ኣሰልጢኑ። ንክፍለተ-ሰራዊት 21፡ 22 እውን ጽዑቕ ስልጠናታት ገይሩሎም። ብተወሳኺ ኣስታት 50 ሽሕ ሓደስቲ ተዓለምቲውን ኣምጺኡ። ስርዓት ኢትዮጵያ ነዞም ኣቐዲሞም ዝተጠቐሱ ሓይልታቱ ኣብ መሬት ኢትዮጵያ ኣብ ባይታ ግብራዊ ስልጠናታት ኣብ ምሃብን ወተሃደራዊ መናውራት ኣብ ምክያድን ጥራሕ ኣይተወሰነን። የግዳስ ኣብ ቐጥታዊ ግንባር ኩናት ቅድሚ ምእታው፡ ዝያዳ ተመኩሮን ናይ ምግባር

ዓቕሚን ምእንቲ ክውንኑ ኣብ ውሽጢ መሬት ኤርትራ እውን ወተሃደራዊ መናውራትን ግብራዊ ወተሃደራዊ ስርሒታትን ከም ዘካይዱ ገይሩ። ነዚ ዝተጠቐሰ መናውራት ድማ ኣብ ድሕሪ መስመር ጸላኢ ንዝነጥፉ ኣሃዱታት ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ኣብ ምፍታሽን ኣብ ምጽራግን ተጠቂምሉ።

ብፍላይ ከኣ ናይ ኤርትራ ብርጌድ 80 ዝርከበሉ ከባቢታት፡ ኣብ ሰራዮ ከባቢታት ዓረዛን ማይድማን ኣብ ሓማሴን ከባቢታት ሰሜናዊ ባሕሪ፡ ካርነሽም፡ ፍልፍል፡ ሰለሙናን ዒላዒሮን ኣብ ኣከለጉዛይ ድማ ደቡባዊ ባሕሪ፡ ደቀምሓረ፡ ማይሓባር፡ ሰገነይቲ፡ ዓላ፡ ዓገምዳ፡ ዓገምቡሳ፡ ዊዓ፡ ከባቢታት ጸሮናን ማይዓይኒን ፍተሻታት ኣካይዱ። እንተኾነ ግን ኣብ ናይ ምጽራይ ስርሒት ዝኾነ ይኹን ዓወት ኣይረኽቡን። ኣብ ድሕሪ መስመር ጸላኢ ዝሰርሓ ኣሃዱታት ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ምስ ናይ ኣሃዱታት ሰራዊት ኢትዮጵያ ኣገባብ ዘይቀጥታዊ ግጥምየን ዝጥቀማ ነይረን።ንጸላኢ ኣበይን መዓስን ከም ዝሃርምኦ ይመርጸ እየን። ኣብ ዝመረጽኦ ቦታ ኣዝሊቀን ካብኡ ድማ ናብ ካልእ ዝተመርጸ ቦታ ይእለያ። በዚ ድማ ንኣሃዱታት ጸላኢ ዕድል ኣይሃባን። ወተሃደራዊ ስርዓት ኢትዮጵያ ወተሃደራዊ ወራሩ ንምሕያል ከም ቀዳማይ ስጉምቲ ኣብ ኣስመራ ልዕሊ 1200 ዝተሳተፍዎ ሰፊሕ ሰሚናር ኣካይዱ። ሰውራ ኤርትራ ንምቅንጻል ዝፍክረሉ 9 ነጥቢታት ዝሓዘ ማኒፊስቶ ኣስመራ ከኣ ኣውጺኡ። ነቲ ወፍሪ “ቀይሕ ኮሽብ” ኢሉ ዝሰመዮ ወራር ንምክያድ ባይታ

ንምጥጣሕ ድማ ነቲ ማኒፊስቶ ብመልክ መጽሓፍ ኣዳልዩ ናብ ኩሉ ማዕከናት ዜና ኢትዮጵያን ወጻኢን ዘርግሑ። ከም ካልኣይ ስጉምቲ ድማ ንኣቓውማ ሰራዊት ኢትዮጵያ ዳግመ ውዳብ ገይርሉ። መራሒ ወተሃደራዊ ስርዓት ኢትዮጵያ ኮሎኔል መንግስቱ ሃይለማርያም ብቐጥታ ዝመርሖ ማእከል እዚ ሰራዊት ኢትዮጵያ ኣብ ዋና ከተማ ኣስመራ ተመስሪቱ። ነቲ ኣብ ግንባር ኡናት ዝሳተፍ ወተሃደራዊ ኣሃዱታቱ ኣብ ሰለስተ እዚታት ከፋፊሉዎ። እቲ ካብ ከባቢታት ባርካ ዝብገስ ሓይሊ “መብርቕ” እዚ ክበሃል ከሎ፡ ግንባር ናቕፋ ብቐጥታ ዘጥቕዕ ድማ “ናደው” እዚ ተባሂሉ። እቲ ካብ ግንባር ሰሜናዊ ምብራቕ ሳሕል ዝብገስ ከኣ “ውቃው” እዚ ተሰምዖ።

በዚ ሓድሽ ኣቓውማዚ ነፍሲ ወከፍ እዚ ብሰለስተ እግረኛ ክፍላተ-ሰራዊት፡ ሓደ መከናይዝድ ክፍለ-ሰራዊት፡ ኣሃዱታት መድፍዕ 130፡ ኣሃዱታት BM 24 ዝዓይነቱ ሮኬታት፡ ኣሃዱታት ማእከላይ መድፍዕን ኣሃዱታት ጸረ-ነፈርቲን ዝቐመዩ ነይሩ። ወተሃደራዊ ውጥን ኢትዮጵያ፡ እቲ ኣብ ግንባር ናቕፋ ዝዓረደ ሰራዊቱ ኣብ 10-15 መዓልታት ንድፍዓት ናቕፋ፡ ሮራ፡ ዓዳዮትብ ባኑናን ክፍርስ፡ ኣብ ግንባር ሰሜናዊ ምብራቕ ሳሕል ዘሎ ከኣ ኣብ ውሽጢ 10-15 መዓልታት መከላኸሊ ዕርዲታት ሰውራ ክፍርስ፡ ኣብ ውሽጢ ክልተ ኣዋርሕ እንተ በዝሐ ከኣ ኣብ ሰለስተ ኣዋርሕ ሓይልታት ኤርትራ ተበታቲኑ መሬት ሱዳን ክኣቱ ዝብልዩ ነይሩ።

ብ15 ለካቲት 1982፡ እቲ ካብ ዋና ከተማ ባርካ አቕርቦት ተበጊሱ ከጥቅዕ ዝተመደበ “መብርቕ” እዚ ነቲ ወራር ክጅምር ትእዛዝ ተዋህቦ። ተልእኾ ናይ’ዚ እዚ’ዚ ብኩር ኣቢሉ ናብ ዓዳይት ብምቅጻል ናብ ከባቢ ኣኩክ ምብጻሕ እዩ። ኣብ ውሽጢ’ዚ ትጽቢት ዝተገብረሉ ምዕባለታት ህዝባዊ ሰራዊት ሓርነት ኤርትራ ንክልተ መዓልታት ዝቀጸለ ተበግሶ ጸረ-መጥቃዕቲ ብምውሳድ ነቲ እዚ ብምብትታን ንድሕሪት ከም ዝምለስ ገይሩዎ። ኣብ ግንባር ናቕፋ ዝዓረደ “ናደው” እዚ ድማ ብሰለስተ ክንፊታት ሰፊሕ መጥቃዕቲ ከፈተ። ቀዳማይ ክንፊ ንግንባር ናቕፋ ክበሰዕ፡ ካልኣይ ክንፊ ከባቢታት ናፎ ከጥቅዕ፡ ሳልሳይ ክፍለ-ሰራዊት ዝመርሖ ሳልሳይ ክንፊ ድማ ካብ ከተማ ኣፍጻሚት ተበጊሱ ናብ ኣዝሃራን ፈልኮትን ክበጽሕን መንድዓትን ጐላጉል ኣግራዕ ክቆጸጸረን እዩ ነይሩ።

ውጥን ኢትዮጵያ ብኣመራርሓን ምውህሃድን ዝተማልአ’ዩ እንተ ነበረ፡ ኣብ ባይታ ግን ዝኾነ ዓወት ከምጽእ ኣይከኣለን። ቀዳማይ ክንፊ ናይቲ ግንባር ናቕፋ ክበሰዕ ዝተመዘዘ “ናደው” እዚ ተልእኾኡ ኣብ ምፍጻም ምሉእ ብምሉእ ፈሺሉ። ካልኣይ ክንፊ ናይ’ዚ እዚ’ዚ ኣብ መጀመርታ ኣብ ህዝባዊ ሰራዊት ሓርነት ኤርትራ ጸቕጢ ክፈጥር’ዩ እንተኾነ ክቅጽል ግን ኣይከኣለን። ብሰብኪ ዘጋጠሞ ምብትታንን ህልቂትን ዕድሚኡ ሓጺር’ዩ ነይሩ። ካልኣይ ክፍለ-ሰራዊት ዝመርሖ ሳልሳይ ክንፊ ከምቲ ዝተመደበሉ ናብ መንድዓት ክበጽሕ’ዩ እንተኾነ ኣለፈ፡ ብሰንኪ ብኣሃዱታት ህዝባዊ ሰራዊት ሓርነት ኤርትራ ዘጋጠሞ ሓያል ጸረ-መጥቃዕቲ ክቅጽል ኣይከኣለን ጥራሕ ዘይኮነ፡ ንድሕሪት ክምለስ ተገዲዶ እዩ።

ጐኒ ጐኒ’ዚ ከኣ ኣብ ግንባር ሰሜናዊ ምብራቕ ሳሕል ዝተመደበ “ውቃው” እዚ ሰፊሕ መናውራት ብምክያድ ቀንዲ ኣተኩሮኡ ድሕሪ መስመር ሰውራ ንምጥቃዕ ዘተኮረ ነይሩ። ንድሕሪ መስመር ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ናብ ሓደጋ ንምውዳቕ ብመሬት ሱዳን ይጥቀም ነይሩ። ይኹንምበር እዚ ግንባር’ዚ እውን ንዝተዋህቦ ዕማም ክፍጽም ኣይከኣለን። ብኣንጻሩ ብመጥቃዕቲ ህዝባዊ ሰራዊት ሓርነት ኤርትራ ኣመና ተረሚሱ እዩ። ኣብ መጨረሻታ ከኣ ናይ ስዕረት ጽዋእ ቀሚሱ ናብ ቀንዲ ቦታኡ ከዘልቕ ተገዲዶ። ወተሃደራዊ ስርዓት ኢትዮጵያ ኣብ ሻዱሻይ ወራር ዘዳለዎ ውጥን ከረጋግጽ ኣይከኣለን። ከምቲ ልሙድ ባህርያቱ ንዓቕሚን ጽንዓትን ህዝባዊ ሰራዊት ሓርነት ኤርትራ፡ ዘለዎ

ሀዝባዊ ደገፍ፡ አብ ኩሉ ዓይነታት ውግእ አብ ቀዋሚ ግንባር፡ ተንቀሳቃሲ ኩናት፡ ናይ ጎላጉልን ጎቦታትን ውግኣት ዘጥረዮ ተመኩሮን ልምዲን ክርዳእ ኣይከኣለን። ምስ ምቅጻል ኩናት፡ ወተሃደራዊ ስርዓት ኢትዮጵያ ንናይ ምርብራብ ክሳራታት ክስከሞ ኣይከኣለን። ዝነበሮ ሞራልን ናይ ምግባ መንፈስን እናንቆለቆለ ከይዱ። አብ ኩሉ ግንባራት ወተሃደራዊ ጸቕጢ ኤርትራ እናቀጸለ ምስ ከደ ድማ፡ ውጥን ሻዱሻይ ወራር ምሉእ ብምሉእ ፈሺሉ።”